

Møde i Nationalparkrådet den 21. oktober 2025

Endeligt referat

Udsendt 6. november 2025

Mødetid: 21. oktober 2025 kl. 17.00

Mødested: Marsk Camp, Hjemstedvej 60, 6780 Skærbæk

Deltagere: Medlemmer af Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet samt sekretariatet

Mødeleder: Jens Lorenzen, formand for rådet

Referent: Alette Houman Dyhrfjeld

Bilag: udsendt med den endelige dagsorden 1 uge før mødet

Deltageroversigt:

Ribemarsken, formand	Jens Lorenzen	
Vadehavets Bådklubber, næstformand	Steffen Steffensen	
Museerne i Vadehavsområdet	Anne Marie Ludvigsen	
Danmarks Fiskeriforening	Pau Schramm	
Dansk Botanisk Forening	Søren Vinding	Ikke til stede
Destination Vadehavskysten	Hans Peter Folmann	
Aarhus Universitet, Bioscience	Thomas Bregnballe	
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	Thomas Bo Sørensen	Teams
GEUS	Verner Brandthage Ernstsen	
LAG Fanø/Varde	Preben Friis-Hauge	
LAG Tønder/Haderslev	Johanne Marie Ludvigsen	
Lokalarkiverne	Jytte Knudsen	
Marsken omkring Sneum Å	Kurt Aakjær	
Region Syddanmark	Poul Erik Jensen	Afbud
Det Rådgivende Udvalg for Tøndermarsken	Jens Møller	
Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet	Niels Fischer-Nielsen	Afbud
Business Esbjerg	Troels Larsen	
Vadehavets FormidlerForum	Bente Krog Bjerrum	
Vadehavskunstnerne	Afventer udpegning	Ingen repræsentant
Skallingen, Ho og Oksbøl	Bente Rasmussen	
Varde Ådal	Hans Julius Jakobsen	Afbud
Marbækområdet	Carsten Mathiesen	Afbud
Fanø	Torben Korsgaard	
Fanø	Vakant	Ingen repræsentant
Ribemarsken	Kent Rygaard	Afbud
Mandø	Poul Erik Fredskild	Teams
Rømø	Palle Graversgaard	
Rømø	Henrik Manø Stenrøjl Kristensen	
Tøndermarsken	Kurt Schmidt	
Tøndermarsken	Anette Liljensøe	

Punkter på dagsordenen:

Punkt 1 - Velkomst og godkendelse af dagsorden - Beslutningspunkt (5 min.)

Motivering:

Jens Lorenzen byder velkommen og dagsordenen godkendes.

Referat:

Jens Lorenzen bød velkommen og orienterede om afbud samt deltagelse på Teams. Jens Lorenzen spurgte rådet om dagsordenen kunne godkendes, det bekræftede rådet.

Beslutning:

- Dagsordenen blev godkendt.

Punkt 2 – Udvidelse af Nationalpark Vadehavet – Beslutningspunkt (60 min.):

Motivering:

Bestyrelsen har bedt rådet drøfte en eventuel udvidelse af Nationalpark Vadehavet.

På mødet med formænd og chefer i Danmarks Nationalparker blev det drøftet, om hver af nationalparkerne allerede har udvidet eller ønsker at udvide deres areal. Udvidelser kan kun ske, hvis ministeren godkender.

Med afsæt i en kort opridsning af regler og rammer, se bilag 2.1, skal rådet drøfte om Nationalpark Vadehavet mere aktivt skal åbne for dialogen med interessenter/lodsejere, der igennem tiden har udtrykt ønske om at lade deres arealer indgå i nationalparkens arealer. Der kan også være andre lodsejere, der gerne vil have deres areal til at være en del af Nationalpark Vadehavet, men som ikke har sagt det højt, eller ikke har vidst hvordan man kan blive en del af nationalparkens område. Sekretariatet kan orientere om erfaringer fra Nationalpark Mols Bjerger og Nationalpark Thy, som har fået udvidet deres områder, ligesom Nationalpark Kongernes Nordsjælland i deres bekendtgørelse har stående, at de skal arbejde for at få en geografisk mere samlet nationalpark.

Referat:

Jens Lorenzen indledte med, at bestyrelsen har bedt rådet drøfte en eventuel udvidelse af Nationalparken.

Peter Saabye Simonsen orienterede om baggrund og rammer for nationalparken. I loven står der, at Miljøministeren alene kan beslutte, at nationalparken kan udvides i mindre omfang. Ved større udvidelser skal forligspartierne beslutte, om nationalparken kan udvides. Sekretariatet har haft ganske få henvendelser vedr. udvidelser i nationalparkens tid, dog har ingen henvendt sig til ministeriet. Bekendtgørelsen for Nationalpark Vadehavet beskriver ikke noget om udvidelser. Bekendtgørelsen indeholder et kort, hvor grænserne er påført. Udvides arealet, så skal kortet tegnes om, dvs. bekendtgørelsen ændres, og det kræver ministerens og/eller forligspartiernes godkendelse. I Nationalpark Kongernes Nordsjællands bekendtgørelse står der, at de skal arbejde for en udvidelse af arealet.

I en årrække har Nationalpark Vadehavet ikke forholdt sig til udvidelser, da mange i forbindelse med etableringen frygtede, at en nationalpark ville medføre restriktioner. Lodsejerne har siden erfaret, at det ikke er tilfældet. Det kan derfor være, at den afventende holdning fra nationalparkens bestyrelse, råd og sekretariat har afholdt nogle fra at søge om at få deres arealer

ind i nationalparken. Konkret skal lodsejerne selv henvende sig til Miljøministeren, mens nationalparkens bestyrelse, råd og sekretariat ikke har en rolle i den sammenhæng. Bestyrelsen vil gerne vide, om rådet mener, vi mere aktivt skal arbejde for at udvidelser ved at kommunikere budskabet via vores kommunikationskanaler, uden at dette skal blive en kampagne eller en direkte aktiv opsøgende indsats over for lodsejere.

Jens Lorenzen bad rådet kommentere.

Troels Larsen spurgte, om der var eventuelle konsekvenser af at få sine arealer ind i nationalparken. Det afkræftede Peter Saabye Simonsen.

Anne Marie Ludvigsen mente, at det var relevant at drøfte emnet nu. I dag har nogle lodsejere måske fået et andet syn på, hvad det vil sige at være en del af nationalparken, og hun foreslog, at man især inddrager arealer bag diget.

Jens Lorenzen præciserede, at da grænserne blev sat, var det ikke frivilligt at være en del af nationalparken. I dag kan man selv vælge at blive en del af den.

Jens Møller fortalte, at uroen er forstummet, og at man nu kan arbejde med en inddragelse af flere arealer, nu er det saglige og ikke følelsesmæssige argumenter, der skal på bordet.

Anette Liljensøe mente, at arealer ved Vidåen, der grænser op til nationalparken, med fordel kan inddrages.

Preben Friis-Hauge fortalte, at de fire vadehavskommuner har indleveret en oversigt om de arealer, som de ønsker at tage ud til grøn trepart, til [SGAV](#). Måske nogle af disse arealer kunne være interessante, da de allerede er med i omlægningsplanerne.

Palle Graversgaard kendte debatten og konsekvenserne. Der er en stærk udvikling i gang omkring klima-lavbundsarealer, som får en status, hvor man ikke må pløje og gøde. Han beskrev et areal i Tønder, hvor landmændene gerne vil afgive jord, men han mente, at man skal være opmærksom på, at en status som nationalpark kan være en bremse for udvikling med eksempelvis vindmøller. Han mangler en konsekvensvurdering ved en udvidelse.

Hans Peter Folmann efterlyste målsætningen for en udvidelse, vil det give en stærk branding?

Peter Saabye Simonsen forklarede, at det blandt andet er det, bestyrelsen beder rådet drøfte. Det er ikke sekretariatet, der har taget emnet op.

Jens Lorenzen forklarede, at debatten skal afspejle bredden i rådet.

Pau Schramm mente, at vi skal koncentrere os om Vadehavet og ikke å-løbene og beslutte, hvor langt væk fra Vadehavet eventuelle arealer må være.

Steffen Steffensen forklarede, at vi har Varde Ås udløb, Sneum Å, Ribe Å, Rejsby Bæk og Grænebækken med. Ved Astrup Banke går nationalparken ved digekronen. Det kan være en fordel at få de dele af Ballum Enge og Tøndermarsken med, hvor Brede Å og Vidåen har deres udløb i Vadehavet.

Jens Lorenzen forklarede, at der var mange forhandlinger i sin tid. Men der kan være områder, som er mere relevante at inddrage end andre. Nationalparken har indtil videre ikke betydet noget for driften hos landmændene.

Johanne Ludvigsen mente, at gesten og lavbundsarealerne skal med, da arealerne før, diget blev bygget, var en del af Vadehavet.

Anne Marie Ludvigsen pointerede at en udvidelse ikke betyder en fredning. Og en udvidelse kan få betydning for nationalparkens muligheder for at lave flere projekter, naturligvis baseret på frivillighed. Det vil være en fordel at undersøge, hvad nationalparken får ud af en udvidelse. Der er sket meget i Tøndermarsken. Der er ikke den samme modstand længere, og flere er åbne overfor at handle deres jord.

Palle Graversgaard fortalte, at grundprincippet for jordfordeling er frivillighed, og at man får penge. Når der formentligt kommer 9 vindmøller på et areal i Tønder Kommune, vil det være et oplagt område at inddrage. Der er altid adgang til at søge om at blive inddraget i Nationalpark Vadehavet. Han påpegede, at den grønne trepart ikke er helt frivillig, da konsekvensen kan være en CO2-afgift for landmændene.

Jens Lorenzen konkluderede, at frivillighed er vigtigt, og at der skal konsekvensvurderes i forhold til en udvidelse.

Steffen Steffensen spurgte, om de lodsejere, der havde ønsket at få deres arealer med i nationalparken, grænser op til den. Det bekræftede Peter Saabye Simonsen. Steffen Steffensen opfordrede til, at det er et krav, at arealerne grænser op til nationalparken.

Jens Lorenzen spurgte, om vi skal være mere aktive i forhold til at udvide nationalparken.

Troels Larsen mente ikke, vi skulle være meget aktive.

Anne Marie Ludvigsen opfordrede til, at man afventer den grønne treparts arbejde. Måske kunne vi få et oplæg vedr. den grønne trepart og forløbet omkring deres arbejde. Vi skal ikke lukke diskussionen ned, men vi skal vurdere strategisk.

Bente Rasmussen bakkede Anne Marie Ludvigsen op i, at man skal afvente den grønne treparts arbejde.

Preben Friis-Hauge forklarede, at processen i forbindelse med grøn trepart er tidskrævende, så vi har god tid til at undersøge muligheden for en udvidelse af nationalparken. Han foreslog, at man inviterer Sally Huntingford eller Klaus Bertram Fries til at komme med et oplæg.

Jens Lorenzen opfordrede til, at man ser på overlappingsmuligheder mellem de arealer, der tages ud til den grønne trepart og mulige udvidelsesarealer for nationalparken.

Jens Lorenzen sluttede drøftelsen og vil lade forslagene gå videre til bestyrelsen.

Beslutning:

- Rådet er åbne for en udvidelse af nationalparken på baggrund af frivillighed
- Rådet anbefaler, at man vurderer konsekvenserne af en udvidelse
- Rådet anbefaler, at man ser på, hvor arealerne i den grønne trepart overlapper med mulige områder for udvidelse af Nationalpark Vadehavet.
- Rådet ønsker et oplæg om den grønne treparts arbejde
- Rådet anbefaler ikke, at man går aktivt ud, før den grønne treparts arbejde er færdigt

Bilag:

2.1 Udvidelse af Nationalpark Vadehavet?

Punkt 3 – Revision af forretningsordenen - Beslutningspunkt (40 min.)

Motivering:

Bestyrelsen har bedt rådet gennemgå Forretningsordenen for Nationalpark Vadehavets råd og komme med forslag til ændringer. Rådet vil få fremsendt den gældende forretningsorden fra 2019 med kommentarer (markeret med gult) og vil blive bedt forholde sig til, om rådets sammensætning er optimal, henset til eventuelle nye organisationer, samarbejdspartnere mv. samt forholde sig til antallet af lokale repræsentanter.

Referat:

Jens Lorenzen bad rådet drøfte forretningsordenen.

Jens fortalte, at grunden til rådet er blevet bedt drøfte forretningsordenen er, at rådet har arbejdet så mange år og nu har et erfaringsgrundlag. Han bad rådet drøfte de 5 spørgsmål, som var nævnt i bilag 3.1.

Spørgsmål til gruppearbejde:

1. Skal rådets medlemmer kunne sidde ubegrænset, eller skal de også maksimalt kunne sidde 2 gange 4 år?
2. Skal der være en eller to repræsentanter fra lokalområderne? Eller kan der være en og en suppleant?
3. Er der nye organisationer eller foreninger der skal tilbydes en plads i rådet?
4. Skal rådets formand indstilles til det ene af rådets mandater i bestyrelsen?
5. Er der andre forslag til ændringer?

Gruppe 1:

1. Når blot det er de rette, der sidder, er perioden underordnet. De skal møde op og referere til baglandet.
2. Fint med en repræsentant og en suppleant. De skal have godt samarbejde.
3. Ingen bud – men gruppen er åbne for bejlere.
4. Formanden for rådet skal være den ene af rådets medlemmer, der har plads i bestyrelsen.
5. Ingen kommentarer.

Gruppe 2:

1. Rådets periode følger bestyrelsens. Når den udløber, skal medlemmerne tage stilling til, om de ønsker udskiftning. Genudpegning er en mulighed.
2. Man skal følge nuværende normering, men områder med 2 repræsentanter kan selv beslutte, om de ønsker en eller to pladser.
3. Ingen bud.
4. Rådets formand skal være den ene repræsentant i bestyrelsen.
5. Ingen kommentarer.

Gruppe 3:

1. God selskabsledelse fordrer en moderne form. Man skal skele til, hvor nemt det er at få medlemmer. Medlemmerne skal brænde for arbejdet. Det er altid godt med nyt blod.
2. Hellere nogen, der brænder for det.
3. Passende som nu.
4. Rådets formand skal sidde i bestyrelsen.
5. Det er godt med fagfolk. Gruppen spurgte, hvordan rådet fungerer for sekretariatet/bestyrelsen.

Gruppe 4:

1. Der skal ingen begrænsning være. Der har hidtil været stor udskiftning, og det har været svært at finde nogen, der har lyst til at sidde i rådet. Man kan komme ind i bestyrelsen via rådet, men kan kun sidde i to perioder i bestyrelsen.
2. Der kan være to repræsentanter, men man kan ikke finde to, er én fint.
3. Måske en repræsentant med sundhedsfaglig baggrund, som har et andet perspektiv.

4. Formanden for rådet kan, men skal ikke sidde i bestyrelsen.
5. Ingen kommentarer.

Jens Lorenzen takkede for input og spurgte om der var yderligere kommentarer. Han gjorde opmærksom på, at forretningsordenen ikke helt afspejler rådets arbejde, så den bør justeres. Han spurgte rådet, om det var fint med et udkast til dagsorden 14 dage før og en endelig dagsorden med bilag en uge før mødet.

Rådet var enige i, at det var rart at have mulighed for at komme med input til dagsordenen 14 dage før mødet.

Herudover nævnte Jens Møller, at det er godt med indlægsholdere, som kan belyse en specifik sag. Jens Lorenzen gjorde opmærksom på, at det ikke altid kan lade sig gøre med 14 dages varsel. Preben Friis-Hauge påpegede, at hvis man sender suppleant, skal man afklare, hvem der sikrer, at suppleanten modtager dagsordenen – sekretariatet eller den, der sender suppleanten. Det skal indskrives i forretningsordenen.

Jens Lorenzen takkede for input.

Beslutning:

- Rådets forslag til de fem spørgsmål sendes til bestyrelsen.
- Forretningsordenen skal tilrettes til den procedure, man reelt følger og forelægges for bestyrelsen.

Bilag:

3.1 Forretningsorden for Nationalparkrådet fra 2019 inklusiv kommentarer

Punkt 4 – Meddelelser - Orienteringspunkt (40 min.)

Motivering:

Kort orientering fra formanden, bestyrelses- og udvalgsrepræsentanter samt sekretariatet.

- Nyt fra formanden
- Orientering fra bestyrelsen v/Jens Lorenzen og Anne Marie Ludvigsen
- Nyt fra Partnerudvalget v/Johanne Ludvigsen og Bente Bjerrum
- Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen
- Nyt fra Kulturudvalget v/Jytte Knudsen
- Nyt fra Naturudvalget v/Thomas Bregnballe og Søren Vinding
- Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen
- Nyt fra Sekretariatet: Ledelsesorientering

Referat:

Nyt fra formanden

Jens Lorenzen havde intet generelt nyt at fortælle.

Orientering fra bestyrelsen v/Jens Lorenzen og Anne Marie Ludvigsen

Jens Lorenzen fortalte, at der var sendt referat fra bestyrelsesmødet og fortalte, at bestyrelsen havde taget imod og godkendt rådets arbejde med forslag til tilskudspuljen.

Nyt fra Partnerudvalget v/Johanne Ludvigsen og Bente Bjerrum

Bente Bjerrum fortalte, at partnerudvalget den 22. oktober skal mødes ved Marskdestilleriet, hvor der er et arrangement om sankning. Bl.a. kommer Fødevarestyrelsen og fortæller om reglerne for sankning. Mere end 50 deltager i arrangementet.

Næste møde i udvalget er 27. november, hvor udvalget skal arbejde på en plan for, hvordan partnere skal genansøge, og en online partnershop, som linker ud til de forskellige virksomheder.

Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen

Steffen Steffensen fortalte, at der er gennemført 18 sejladsere ud fra Esbjerg Strand. Der har været 9 aflysninger grundet vejret. Skibet har blandt andet været lukket inde i Esbjerg Strand, da de lukker slusen ved forhøjet vandstand. Der har været 2 aflysninger ved sejladsere ud fra Kammerslusen. Der har været åbent hus-arrangement i forbindelse med Tall Ships Races i Esbjerg og Varde Å-dag i Janderup. Der var ca. 300 ombord, heraf næsten ingen i Esbjerg. Der har været flere ture med jægerne. Tirsdag den 28. oktober er der evalueringsmøde, og vintersæsonen planlægges.

Nyt fra Kulturudvalget v/Jytte Knudsen og Anne Husum Marboe

Anne Husum Marboe fortalte, at udvalget har måttet aflyse sit seneste møde. Projektet 'Bygningskultur i øjenhøjde' har været rullet ud med byvandring med en anerkendende tilgang. Der er kommet forslag til, hvordan beboerne selv med enkle midler kan bevare, det der er værd at bevare i landsbyerne. Der er lavet 7 små videoer, som fortæller om hvad man selv kan gøre, ved at vælge den rigtige farve til vinduer, vælge græsrabatter mv. Anne Husum Marboe opfordrede til at rådet ser videoerne, som [ligger på vores hjemmeside](#). Der kommer en opgave på Mit Vadehav til mellemtrinnet i folkeskolen, så børnene får øjnene op for bygningskulturen og øger deres stolthed af området.

Nyt fra Naturudvalget v/Thomas Bregnballe og Søren Vinding

Thomas Bregnballe fortalte, at der var møde for et par uger siden. Det væsentligste udvalgsmedlemmerne tog med hjem er, at de vil tænke i, hvordan de udvælger projekter og emner, hvor de kan bidrage. Hidtil har møderne været af orienterende karakter, og det er ikke nok. De vil med udgangspunkt i Nationalparkplanen vælge emner ud, som de vil fokusere på, og bidrage til udvikling af, med inddragelse af konkrete personer. Der er flere projekter i gang, og det tager tid at orientere sig om, hvad der foregår. I øjeblikket sker der andre steder meget i forhold til spartina og vadegræs, der er blandt andet fundet en ny art af spartina, som kan blive op mod 2,5 meter høj.

Thomas Bregnballe spurgte, om vi kan gøre noget for at staten laver en monitoring af udbredelsen af spartina og se om 10 år, om det fortsat ekspanderer? Udvalget har talt om forvaltning og om, hvordan staten kan byde ind. De mangler desværre positive tilbagemeldinger om hjælp til projekter – styrelserne har ikke ressourcerne. SGAV deltager blandt andet ikke i det trilaterale samarbejde og får dermed ikke information om, hvad der foregår i de andre lande.

Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen

Da Xenia Salomonsen ikke deltog, forklarede Peter Saabye Simonsen, at der ikke var meget nyt, men at udvalget arbejder på forskningsdagen, som er 27. februar 2026. Man vil gerne have oplæg fra nye forskere. Vi kan med stor sandsynlighed holde dagen i Rundetårn hos UC Syd, og udvalget overvejer, om forskningsdagen skal kunne tilgås virtuelt på enkelte emner.

Torben Korsgaard fortalte, at der i foråret blev indfanget 30 sæler ved Langli Sand, som blev mærket med GPS, og spurgte, hvornår resultaterne foreligger.

Thomas Bregnballe vil gerne undersøge det nærmere, og kan evt. fremvise resultater på et

kommende rådsmøde.

Henrik Manø Stenrøjl Kristensen foreslog det som et emne til forskningsdagen.

Steffen Steffensen nævnte, at de skibsfrivillige var utilfredse med at skulle betale til forskningsdagen.

Nyt fra Sekretariatet: Ledelsesorientering

Peter Saabye henviste til ledelsesorienteringen og spurgte, om der var spørgsmål.

Preben Friis-Hauge sagde, at han var ked af, at naturudvalget ikke kunne komme igennem til SGAV – førhen sad Miljøstyrelsen med i det trilaterale samarbejde – han spurgte, om de ikke gør det mere? Han opfordrede til, at bestyrelsesformanden spørger, hvorfor SGAV ikke er med længere. Peter Saabye Simonsen forklarede, at de er skåret meget i SGAVs ressourcer, og der er og har været større fyringsrunder, så de personer, vi har haft dialog med hidtil, er væk. Fra hollandsk og tysk side udtrykkes der stor bekymring for den fremtidige danske deltagelse i det trilaterale samarbejde.

Anne Marie Ludvigsen spurgte, om der plejer at være nyheder fra Vadehavets FormidlerForum? Hun forklarede, at VFF er et samarbejde mellem natur- og kulturinstitutionerne langs Vadehavet og er det ældste tværkommunale samarbejde ved vadehavskysten. VFF har i år i uge 37 afholdt en fuglefestival – 'Vadehavets store fugletræk' – som er en tværfaglig begivenhed. VFF skal evaluere på festivalen, som gentages i 2026. Det har været sjovt, lærerigt og et godt samarbejde med Nationalpark Vadehavet og Destination Vadehavskysten. Peter Saabye Simonsen roste festivalen med mange, gode arrangementer langs hele kysten, flot plakat mv.

Thomas Bregnballe påpegede, at annonceringen var svær at finde. Det var, som om at man var kommet sent i gang med annonceringen. Anne Marie Ludvigsen fortalte, at der var annoncer i Politiken og JV, men at de nok bør fokusere på de enkelte arrangementer, i stedet for kun at annoncere for hele festivalen. Festivalen var annonceret på Nationalpark Vadehavets hjemmeside og på de enkelte institutioners sider. Der er et stort potentiale i arrangementet.

Jens Lorenzen opfordrede til slut de fire udvalg til at gennemgå deres kommissorier og komme med forslag til tilretninger.

Bilag:

4.1 Ledelsesorientering fra bestyrelsesmødet den 24. september 2025

4.2 Referat af bestyrelsesmødet den 24. september 2025

Punkt 5 – Forslag til punkter til næste møde - Beslutningspunkt (10 min.)

Motivering:

Her har rådet mulighed for at komme med forslag til punkter til næste møde.

Referat:

Jens Lorenzen fortalte, at vi indkalder forslag til rådsmøderne, og at Palle Graversgaard, Pau Schramm og Morten Vinding var kommet med forslag.

Palle Graversgaard, der sammen med Henrik Manø Stenrøjl Kristensen repræsenterer Rømø, fortalte, at der ligger en historik omkring Rømdæmningen, om man skal åbne den for vandgennemstrømning. Derfor var den bragt på dagsordenen.

Henrik Manø Stenrøjl Kristensen supplerede, at der er mange ting, der taler for en åbning. Vi fremtidssikrer digerne ved at lave hul i dæmningen, da man derved mindsker trykket og der dermed også bliver mindre erosion ved diget. Vi har haft oplæg om snæbel og laks fra å-løbene,

som vil nyde godt af et hul, så de kan vandre mere frit. Der bliver noget med oprensning, som skal løses. Det kunne være interessant at se på indvirkningen på naturen. Men det kunne også være interessant at anvende vandstrømmen som energiforsyning. Palle Graversgaard sluttede med at fortælle, at man måske kan finde midler på Finansloven og via fonde til en undersøgelse og dermed få dokumentation på plads, Når vi har den viden, kan vi tage emnet op igen. Det er en lang proces.

Peter Saabye Simonsen sagde, at det er fint at få emnet bragt op, og vi skal finde ud af hvem der kan komme og fortælle om det. Vi skal finde midler til en projektansøgning, det er dog mere krævende. Thomas Bregnballe syntes, det er et godt eksempel på, at rådet kan være ideudviklere. En af de store geomorfologiske og biologiske bekymringer er, at Vadehavet er ved at udvikle sig til en lagune – så et hul i dæmningen vil være værdifuldt.

Verner Brandthage Ernstsén forklarede, at Rømødæmningen er en af nøglelokaliteterne – dæmningen ligger ikke på vandskellet. Alt hvad man lægger på af faste strukturer har en effekt. Det er en nøglecase, som har eksisteret forskningsmæssigt i årtier, og det var et spændende punkt at få nærmere belyst.

Pau Schramm mente ikke, at snæblen under sin vandring opholder sig i selve Vadehavet.

Pau Schramm havde foreslået, at rådet drøfter havvindmøller ud for Vadehavet. Der blev tidligere tillagt 4 mm sediment om året, men vindmøllerne ændrer på havstrømmen og Rømø bliver nu mindre i stedet for som hidtil at vokse. Ifølge Pau Schramm er det, der er tillagt i 85 år, forsvundet på 3 år efter etablering af en vindmøllepark i Tyskland. Her til kommer, at hver mølle taber 2200 kg affald (coating mv.) i dens levetid. Det er 33.000 tons plast. Pau Schramm mente, at det er kommunens pligt at holde øje med Vadehavet, og at der bør tages prøver af, om der kommer plast ind i området.

Magnetfelterne fra kabelføringerne fra offshore-anlæggene påvirker hesterejer og andre fisk. Der er ifølge PS undersøgelser fra norske vindmølleområder, der viser, at det ikke er landbrugets men også byernes skyld, at vandløbene dør. Vi har om 30 år 14 cm affald liggende i Vadehavet. Marsvin forsvinder og dør af vibrationerne fra Vindmøllerne.

Preben Friis-Hauge mener ikke, at det er kommunerne, der har tilsynspligten. Vi skal afklare hvem der har tilsynet. Peter Saabye Simonsen fastslog, at det er Miljøstyrelsen.

Pau Schramm påpegede, at sedimentprøverne kan bevise forureningen.

Preben Friis-Hauge fortalte, at udvalget for Plan og Teknik i Varde Kommune har møde med Mikkel Fruergaard fra Københavns Universitet, som skal fortælle om kystmorfologiske påvirkninger på Skallingen. Lokale lodsejere er bekymrede for, om der er en sammenhæng mellem uddybning af Grådyb og tilbagetrækningen af Skallingen.

Verner Brandthage Ernstsén fortalte, at alle anlæg, herunder vindmøller, har indflydelse på geomorfologien. Enhver indgriben på et naturligt system har en effekt. Man skal se på effekterne og vurdere, om det er noget man kan og vil leve med. Der kan være variationer fra år til år, hvorfor man skal se på en længere periode.

Beslutning:

- Rådet opfordrede til, at de får et indlæg om hul i Rømødæmningen og vindmølleparkernes påvirkning af Vadehavet, herunder kabelføringerne påvirkninger af dyrelivet, samt et indlæg om den grønne trepart.

Punkt 6 – Eventuelt (5 min.)

Motivering:

Rådet kan her komme med meddelelser mv.

Der er følgende events inden næste møde samt møder og arrangementer i 2025:

- 3. december 2025 - Fælles bestyrelses- og rådsmøde

Der er følgende forslag fra rådets medlemmer:

- Palle Graversgaard har foreslået, at vi får en professor til at belyse hvilke ændringer, der er sket med dybde og afstrømningsforhold ved Rømhøddæmningen. Herudover ønsker han at få belyst risikoen for digebrud og en eventuel lavbro på strækningen.
- Søren Vinding har tidligere foreslået, at rådet drøfter strandsejls/kørsel med vinddrevne køretøjer
- Pau Schramm har foreslået, at rådet drøfter havvindmølleparkers indvirkning på Vadehavet.

Herudover er der følgende forslag fra tidligere:

- Nationalparkens holdning til jagt på naturprojekters arealer
- Orientering om snæbel
Indarbejdelse af FN's 17 verdensmål i Nationalpark Vadehavets arbejde – hvordan gør man det konkret (Udskydes, da målene er skrevet ind i planen, og der afventes midtvejsstatus, eksempelvis via årsrapporten)

Referat:

Hans Peter Folmann fortalte, at Destination Vadehavskysten, Destination Vesterhavet, Destination Sønderjylland og Nationalpark Vadehavet har indsendt en projektansøgning 'Bæredygtighed som den nye normal'. Vi er i et område med mange turister, de vælger området grundet naturen – særligt strandene. De forventer, at vi arbejder med bæredygtighed – men bæredygtighed skal være et tilvalg i købsprocessen. 70 % af alle aktører skal være certificerede i 2030. De store aktører har altid ressourcerne, men mange, især de mindre virksomheder, ved ikke, hvordan de tager næste skridt i forhold til bæredygtighed. Guidede ture bør have certificering. Vi skal også arbejde for, at der kan købes og anvendes lokale råvarer.

Der er søgt og modtaget 4,5 mio. kr. til at køre projektet, som løber fra 1. januar 2026, og Folmann glædede sig over en fælles front i forhold til at arbejde med bæredygtighed. Projektpartnerne tror på, at bæredygtighed kan blive et første valg, men det vil tage tid at ændre adfærd hos virksomheder og besøgende.

Jens Lorentzen fortalte, at det er Alette Houman Dyhrfjelds sidste møde, da hun stopper med udgangen af november og takkede for godt samarbejde. Bifald fra rådet.

Næste møde er 3. december i Havneskolen, Esbjerg Strand 10, 6700 Esbjerg.